

ОРГАНИЗАЦИЯ И УЧЕБНО-ВЪЗПИТАТЕЛНА ДЕЙНОСТ В ПОЛУИНТЕРНАТНИТЕ ГРУПИ В ПЪРВИ КЛАС – СЪЩНОСТ, ОПИТ И ПЕРСПЕКТИВИ

Даниела Миловидова

42 основно училище „Хаджи Димитър“, София

Резюме. Статията разглежда въпроса за организацията и учебно-възпитателната дейност в полуинтернатните групи. Проучването е с акцент върху европейския опит, изследванията са направени сред родители на деца от първи клас. Резултатите показват, че те са съгласни с предложената организация. В заключение, съществуващите форми на възпитание и обучение на децата до голяма степен се възприемат от родителите и те подкрепят и допълват усилията в тази област, въпреки че много въпроси остават нерешени.

Keywords: homework, Child Care, investigation

Извънкласна форма на възпитание и обучение е занималнята. В представите на родителите в училищната занималня децата им прекарват известно време, подготвяйки домашните си, преговарят уроците и се забавляват с тихи игри. С други думи, занималнята е един вид проекция на детската стая, в която детето след училище учи, но в присъствието на някои съученици.

Важни характеристики на занималнята са: изграждане на умения и навици за организация на времето; качествено изпълнение на поставените задачи в определен срок; наличието на друг учител и връстници.

Според В. Вълканова „занималнята не е продължение на урочната дейност. Тя има не само развиваща и обучаваща, но и социализираща функция, ориентирана към рехабилитация, компенсирание и профилактика на общуването“ (Вълканова, 2009).

В занималнята се удовлетворяват образователните потребности на детето. Тук се актуализират знанията, които не са възприети в достатъчна степен в рамките на основните учебни часове. Ролята на учителя възпитател в занималнята се свежда до отговорността да установи и отговори на специфичните детски потребности при самоподготовката. За тази цел разполага с целия си педагогически опит. Затова, за ефективното повишаване на качеството на занималнята като „социална услуга“, се изисква да се предоставят на децата забавни и привлека-

телни начини на учене и възможности за индивидуални, съвместни и групови занимания. Занималнята дава на децата възможност да се опознаят и самоопознаят в не напълно учебна среда, но и не изцяло неформално – учебна среда.

По програма има два учебни часа за обяд и тихи игри, после два часа за самоподготовка по български език и литература, както и по математика. Последните два учебни часа са за допълнителни дейности като общественополезна дейност, изобразителна дейност и дейности по интереси. Самоподготовката на учениците от занималнята в условията на целодневно обучение заема важно място в образователно-възпитателния процес, защото тя не само допринася за правилното усвояване на учебното съдържание, но и съдейства за формиране на самостоятелни навици, развиване на умения и не на последно място – създава възможности за конструктивно съревнование чрез стимулирането на любознателността и стремежа към изява у учениците и толерантно взаимодействие чрез усъвършенстването на комуникативните способности и уменията за общуване. Самоподготовката е следствие и продължение на преподавателската дейност, а не нейно повторение. Между тях съществува общ момент дотолкова, доколкото се определят от едно и също учебно съдържание и имат един и същ субект на педагогическо въздействие.

Самоподготовката не може да се откъсне от урочната дейност или да бъде самоцелна. Учителят и възпитателят не работят независимо един от друг, защото на практика решават и преследват една и съща учебно-възпитателна цел. Добрата екипност, ежедневиият обмен на информация и еднаквите педагогически изисквания са предпоставка за висока успеваемост¹⁾.

Много често при самоподготовката се допускат педагогически грешки – като повторно преподаване на учебното съдържание, оказване на ненавременна помощ, несъобразяване с индивидуалните възможности на учениците, решаване и даване на готови решения без обяснения и др. Освен това работата на възпитателя в нередки случаи се подценява, обезличава и свежда до обикновено надзираване. От друга страна, въвеждането на целодневно обучение в начален етап изисква от възпитателя висока мотивираност и умения за справяне с предизвикателствата. Ето защо е необходимо популяризиране на методиката на самоподготовката и на положителните ѝ страни за успешното развитие на учениците.

В голяма част от европейските държави съществуват извънкласни форми за отглеждане, възпитание и обучение на децата в начална училищна възраст. Занималнята като институция в Германия, Австрия и Швейцария допълва и подпомага семейството в отглеждането и възпитанието на децата. Трябва да се отбележи, че в тези страни се развива педагогика на занималнята, тъй като извънучилищните дейности не са свързани само с надзора на децата, а са подчинени на строга педагогическа концепция. Тя трябва да има дългосрочен характер, като целта е да се формират ценностни представи у децата, както и да съответства на потребностите на учениците, родителите и учителите (Чавдарова, 2009).

Педагогическата концепция включва основни положения, които могат да бъдат диференцирани в две групи. Първата група е свързана с организационни дейности. Това са:

- законодателна рамка (важно е кой осъществява организацията – като например училища „Монтесори“);
- инфраструктура и разположение (добре обзаведени и защитени помещения в отделна или самостоятелна сграда, като често се помещава в училище);
- формиране на групите според възраст, произход и т.н.;
- отговорни лица и институции (обществени, религиозни и др. органи) определят условията на функциониране – като заплащане и какво се предлага;
- назначаване на персонал, като учителите и възпитателите трябва да имат необходимата квалификация, да формират тим, тъй като ще работят заедно, както и ръководство, което ще контролира дейностите;
- съвместна работа с родители и общественост (съобразяване с мнението на родителите и тяхното привличане в различни дейности, както и осъществяване на съвместна работа с различни институции).

Втората група са педагогическите цели и дейности: лично достойнство, правата на децата, равнопоставеност, помощ при учене, осъществяване на разнообразни форми на организация на свободното време.

Занималнята в Германия е извънучилищна институция, която, за разлика от целодневното училище, не е част от образователната система. Те се явяват заведения, в които децата престояват след училище, където подготвят домашните си и се организира свободното време. Посещението в тях е доброволно – от 6:00 до 16:00 ч., понякога и до 18:00 ч. Учениците са от началното училище. Предлаганите педагогически услуги се заплащат. Занималнята може да се помещава в училище или в отделна сграда. Всяка занималня е с различна програма.

Занималнята в Австрия се развива на основите на същите общи положения от педагогическата концепция. Паралелно с целодневни училища функционират и други, които предлагат след задължителното обучение различни форми на занимания на децата, които са или в рамките на училищната сграда, или отделно. Всички услуги се заплащат от родителите според доходите им.

Занималнята в Швейцария, подобно на Австрия, няма законодателно регламентиране. Основните положения са свързани с възраст, брой, пол, работно време (от 6:00 до 12:00 ч. и от 16:00 до 18:00 ч.), заплащане от родителите. Персоналът се състои от две възпитателки, помощници (може и практиканти). Квалификацията за занималнята е възпитател, социален педагог, детски учител, учител или социокултурен аниматор.

В България, освен безплатните занимални от първи до четвърти клас в училищната сграда, има и частни занимални след училище. Те не са достъпни за всички родители, а и липсата на педагогическа концепция ги прави неефективни, макар и да има „добри“ занимални.

Във връзка с организацията и учебно-възпитателната дейност в занималнята, или т.нар. според документацията полуинтернатна група, през април 2012 г. (втори учебен срок) се проведе изследване сред родители на първокласници. Целта на анкетното проучване е да се получи информация от родителите за качеството на учебно-възпитателната работа и организацията на полуинтернатните групи в следобедните часове. На родителите бяха раздадени 108 анкети. Върнати са 82 броя анкетни карти, или 76%. Попълването е по желание на родителите и тъй като някои от тях нямат време, имат езикови затруднения или просто не са достигнали анкетите до тях, е разбираемо, че нямаме възвращаемост 100%. Но все пак е доста висок процентът на отговори, което показва интереса на родителите към темата.

Попълнителите по пол са жени 70 (85%) и мъже – 12 (15%). Този факт не е изненада, както и че началното образование е силно феминизирано. Оказва се, че и майките, и учителките в началния курс влияят върху развитието на малките ученици.

По възраст анкетиранияте родители между 30 и 40 години са 62 (76%) и 15 (18%) са между 20 и 30 години (5 са над 40 години). Възрастта играе роля при определяне на училищната стратегия от страна на ръководството. Родителите са достатъчно зрели, но все пак важен е и образователният им статус. Образователният статус на родителите е общо с висше образование 37 (45%). Родителите със средно образование са също 37 (45%), а с полувисше са 8. Лесно е да се работи с интелигентни родители, но все пак това са само родители на първокласници. Тези родители са амбициозни и подпомагат дейността в занималнята.

Въпросите в анкета са общо 9, като последният въпрос е отворен. Първите осем въпроса са с отговори в три варианта – „да“, „не“, „може би“ или „не мога да преценя“. Попълването е анонимно и с точно определен знак. Времето за изпълнение е не повече от едно малко междучасие. Първият въпрос е дали родителите са удовлетворени от образователните и занимателните игри в класната стая. Получените отговори, че са удовлетворени от предложените игри, са около 80,49%. За тях е важно децата им да се чувстват удовлетворени от игрите в занималнята.

Когато става въпрос обаче за самоподготовката на техните деца, тогава са по-критични. Около 64% от родителите смятат, че е достатъчна самоподготовката по български език, литература и математика за качественото обучение на техните деца. Не е малък и процентът отговорили (22%), че не могат да преценят. В по-нататъшните класове тези проценти ще се изменят, тъй като и материалът става все по-труден.

Във връзка с обучението и самоподготовката на първокласниците се засяга и въпросът с моралните награди. В днешно време един първокласник е облечен според възможностите на родителите си, храни се организирано в столова (малко са децата, които си носят от вкъщи) и често притежава мобилен телефон. Избро-

ените придобивки са материални, но къде остават душевно-моралните? На какво учим нашите деца? На въпроса „Смятате ли, че моралните награди за добре свършена работа от детето Ви в занималнята дават резултат?“ около 75 % отговарят, че са съгласни, но има и такива, които се колебаят (22%). Все пак малкият процент колебаещи се подсказва, че само морални награди не са достатъчни.

Принципът „Здрав дух, здраво тяло“ е отдавна познат и затова и следващият въпрос е свързан със спортната подготовка на първокласниците, и по-точно с тренировъчния процес в различни спортове по време на занималнята в училище. 85 % от анкетираниите родители са категорични, че спортът допринася за хармоничното развитие на децата им. Друг е въпросът дали могат да си го позволят финансово, тъй като малко спортни инициативи са безплатни.

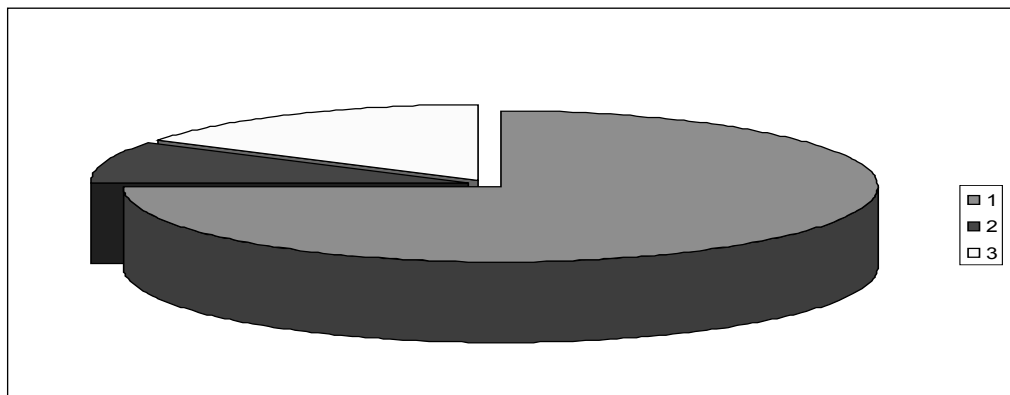
По регламент децата от занималнята в първи клас биват приети от възпитателя веднага от основния учител, но въпросът с престоя им в училище, и по-точно – докога, е бил разковниче на някои училищни проблеми. В предложената анкета на този въпрос родителите са съгласни, че максимумът в училище е до 17:30 ч. (78%). Все пак има фактори, независещи от родителите, като работно време, задръстване и т.н., които биват отчетени от анкетирания и затова се представя и тази възможност като отговор – около 14% анкетирани смятат, че зависи от други фактори. Често децата биват оставяни на училищната охрана след този час, но затова пък родителите поемат отговорност чрез подадено от тях заявление. Все пак има и дежурни учители, но всеки има работно време. Децата престояват повече от родителите си на „работното си място“.

Много голяма част от родителския актив (90%) подкрепят идеята за допълнителна работа с напреднали първокласници с помощта на работни листа (тестове). Тези родители са не само амбициозни, а и активни по отношение на тази допълнителна работа. Също и желаят да бъдат организирани посещения на различни места в града от възпитателите и началните учители (театри, музеи, парти-центрове), и то по време на занималнята. Те са заангажирани през по-голямата част от деня и като дойдат да взимат децата си от училище, са уморени за такива забавления.

По отношение на възможността да подпомагат училищните дейности по време на занималнята мнението им се различава от останалите отговори на въпросите. Около 43% са съгласни, че ако имат възможност, ще подкрепят тази инициатива, 28% отказват, а тези, които се колебаят, са около 27%. Всъщност могат да се представят две отделни групи родители по този въпрос – помагачи и колебаещи се. Този факт е обясним, тъй като не всеки родител може да излезе от работа, за да подпомогне следобедните занимания на децата си.

Като обобщение на получените резултати от направената анкета сред родителите на първокласниците можем да отчетем високия процент дадени положителни отговори на зададените въпроси – 75 %. Също трябва да се отбележат и отговорите „може би“ – 16 %. Малко са отговорите на родители, които не са съгласни (9 %). (Фиг. 1.)

Процентно разпределение на отговорите от анкетните карти

Фигура 1. Процентно разпределение на отговорите от анкетните карти

Легенда: 1 – 75% отговори „да“; 2–9% отговори „не“; 3–16% отговори „може би“ или „не мога да преценя“

Последният въпрос е за това, какво биха препоръчали, за да се подобрят условията на работа и организация. От върнатите 82 броя анкетни карти мнението, забележките или похвалите на родителите са общо 21. Те могат да се обобщят по следния начин: повече игри с движение и латинотанци; да се обърне внимание на хигиената в училището, особено на тоалетните помещения; на всяко дете да се обяснява поотделно при затруднение в самоподготовката; да не се продават непълноценни храни в бюфета; всяка паралелка – с отделен възпитател; да се обърне внимание на грубия език на децата, както и на изоставашите деца; образованието на малките деца да е по-просто и разбираемо; да не се дават допълнителни домашни от възпитателите; повече логически задачи; престоят в училище да е поне до 18 ч. и повече дисциплина; в училище да се поеме максимално обучението на децата; повече едnodневни екскурзии и да има по-добра комуникация между възпитатели, класни ръководители и други специалисти.

В заключение и като обобщение на изложеното до момента възпитаването и обучаването на децата се оказва голямо предизвикателство за всеки родител. Съществуващите форми за отглеждане, възпитание и обучение на децата в голяма степен са приемливи за родителите, защото те подкрепят и допълват техните усилия в тази област, но въпреки това много въпроси остават нерешени. В редица европейски държави се изработват дългосрочни програми относно грижите за децата след училище. Това сочи, че и държавата, и родителите са отговорни за децата. По този начин се гарантира, от една страна, равни шансове за всички

членове на обществото, а от друга – ще се стимулират различни способности и заложби, което води до по-високо развитие на обществото.

БЕЛЕЖКИ

1. Димитрова, Ц. „Същност на самоподготовката в I клас в условията на целодневно обучение и някои възможности за конструктивно съревнование и толерантно взаимодействие“, www.diuu.bg/ispisanie/broi21/21kt/21kt7.htm

ЛИТЕРАТУРА

- Вълканова, В. (2009). „Социални предимства на ИКТ в занималнята“, В: *„Възможностите на занималнята в контекста на учениците от етнически малцинства“*. Велико Търново: ИК „Фабер“.
- Чавдарова, А. (2009). „Извънкласни форми за възпитание и обучение (опитът на Германия, Австрия, Швейцария, Швеция, Финландия), с. 27–35, В: *„Възможностите на занималнята в контекста на учениците от етнически малцинства“*. Велико Търново: ИК „Фабер“.

DANIELA MILOVIDOVA. ORGANIZATION AND EDUCATIVE IN SEMI-BOARDING GROUPS IN FIRST CLASS, NATURE, EXPERIENCE AND PERSPECTIVE

Abstract. The article examines the issue of semi-boarding group or so-called study, with an emphasis on organization, self-study, the European experience. Provide a survey among parents of first grade. The results show that they agree with the proposed organization. Important recommendations for improving school-organized study. In conclusion, the existing forms of breeding, training and education of children are largely acceptable to parents because they support and complement their efforts in this area, but many questions remain unresolved.

Daniela Milovidova
42 elementary school Hadji Dimitar Sofia
Sofia, Bulgaria
e-mail:hdou42@abv.bg